

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Metaphysicam, id est, Scientiam de Ente incorporeo, seu
transnaturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

IV. An praxis, penes quam notitia practica, & speculatiua differunt, opus
liberum esse debeat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95247](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95247)

practicæ necessaria ratione obicitur. Item secundò: nisi praxis debet esse obiectum notitiæ practicæ, sed satis est, ut sit affectus aliquis per eam elicitus, & non tam cognitus, quam exteriorem actionem ab intellectu cognitam imperans, ut Scotus, & ceteri aduersarij contendunt, profectò nulla cognitio erit omnino speculatiua, nulla non practica: quæuis enim affectum aliquem in voluntate accendit, eamque vel à malo auerit, vel ad bonum stimulat: praxem ergo respicit. Ad hoc: actus voluntatis dicitur bonus, vel malus à sola bonitate, & malitia obiectiua, quas complectitur, & actus intellectus verus, aut falsus à solo obiecto in quod fertur: similiter ergo actus intellectus practicus, & speculatiuus respectu solius obiecti dicendus: atqui est practicus ab ordine ad praxim: hæc igitur necessariò est obiectum cognitionis practicæ.

38 **A**ssero quartò: praxis debet esse obiectum operabile ab ipso cognoscente, vi eius notitiæ, qua illum dignoscit. Ita Suarez, Molina, Auerſa, Hurtadus supra citati. Item cum B. Thoma 1. part. quæst. 14. art. 16. Caiet. & plerique Thomistæ, etsi conditionem obiecti excipias, cætera Scotus quæst. 4. & 5. prol. eiusque discipuli. Probatur autem assertio hæc aduersus Algazelem lib. 1. philosoph. cap. 1. Gregorium quæst. 5. prolog. art. 2. & Fonseca 6. metaphys. cap. 1. quæst. 5. sect. 2. & 4. Notitia practica debet esse directiua operis efficiendi; aliàs erit pura obiecti speculatio: sed cognitio obiecti non operabilis à cognoscente ad eius effectiorem directiua non est, propter id quod nemo dirigi possit ad rem impossibilem, siue ab ipso non operabilem: nequit igitur ea cognitio practica esse respectu talis obiecti, nec hoc praxis respectu eiusmodi cognitionis; horum enim alterum cum altero cohæret. Rursus id ipsum suadetur: quoniam alioqui vniuersa philosophia, quatenus de creaturis agit, practica esset, cum sit de obiecto factibili, licet non à cognoscente: at eam penè totam esse practicam nullus, quem viderim, admittit, & vel quadantenus practicam esse plerique renunt, ut superius ostendimus. Prior autem harum rationum, qua sumus vsi, posteriorem assertionis nostræ partem demonstrat: nisi enim praxis sit operabilis vi notitiæ practicæ, hæc ad illam directiua non erit, contra quam eius natura, & à speculatione distinctio postulat.

CAPVT IV.

An praxis, penes quam notitia practica, & speculatiua differunt, opus liberum esse debeat?

39 **L**ibertas alia est contrarietatis, id est ad contrarios actus, verbi gratia, ad amandum, vel odio habendum: alia est contradictionis, hoc est ad actum, & eius carentiam ei contradictoriè oppositam, v. c. ad amandum & non amandum: verius ergo meo arbitrio est, ad praxim non requiri vllam libertatem contrarietatis, aut contradictionis. Ita P. Molina 1. part. quæst. 1. art. 1. disp. 1. §. ad id vero Hurtadus disp. 11. de anima sect. 2. §. 13. Auerſa q. 27. Logica sect. 4. prope medium Arriaga disp. 1. Logica sect. 4. subsect. 3. numero 53. & 54. Balthasar Tellez part. 3. summa, tract. 2. n. 4. breuis adnotationis circa lib. 6. Item Christophorus Gilius tom. 1. in 1. part. lib. 1. tract. 5. cap. 2. num. 6. & apud eum Heruæus quodlibeto 1. quæstione 3. articulo 1. Mairon in 1. dist. 48. quæst. 2. art. 2.

40 **P**robatur autem prior assertionis nostræ pars: quoniam scientia Dei de creaturis possibilibus est practica, & consequenter earum productio praxis respectu diuinæ scientiæ: attamen ea productio non est libera Deo libertate contrarietatis, ea nimirum qua possit eas bene, vel malè producere, siue in eis producendis errorem committere, illumve procul habere; hæc enim est sola libertas contrarietatis, qua de auctores oppositi inferius citandi nobiscum altercantur: praxis igitur non debet esse contrariè libera, sed potius contrariam necessitatem interdum subit, sicut altera assertionis nostræ parte statuimus. Nihil est in antecedente probationis indigum, nisi quod scientia Dei respectu creaturarum possibilem sit practica: huius autem prima probatio sit: scientia illa Dei obtiner rationem artis contemplatione creaturarum possibilem: ut constat ex cap. 7. & cap. 8. Sapient. & reliquis quæ cap. 1. huius tract. allegauimus: neque non etiam, quia iuxta Aristotelem lib. 6. ethic. cap. 3. *ars est recta ratio factibilium*; quod autem Deus recta ratione faciat, quidquid creat, neminem nisi atheum arbitror negaturum. Atqui omnis ars est practica, vel circa quasuis actiones, vel saltem (quod nemo inficias ierit) circa exteriore, & transeuntes, resve in lucem productas; alioqui practicæ non erunt artes illiberales.

41 **V**terius secundò eadem antecedentis nostri pars suadetur: Deo prudentia inest respectu creaturarum, quas producit: sed prudentia est practica, & eius terminus praxis: creaturæ igitur intuitu Dei eas producentis aut id valentis praxes sunt, cum tamen in eis producendis errare nequeat, aut esse liber libertate contrarietatis. Minorem argumentum ait esse indubitatum, ac manifestam B. Thom. 2. 2. quæst. 47. art. 2. his verbis: *Ratio eorum qua sunt agenda propter finem, est ratio practica, unde manifestum est, quod prudentia non consistit nisi in ratione practica.* Maior autem probatur: tum quia Theologi omnes cum B. Thoma 2. 2. quæst. 49. & 1. parte quæst. 2. art. 1. inter partes integrantes prudentiæ statuunt prouidentiam, prout hæc est cognitio futurorum, anteaquam facta sint: id ipsum docuit Augustinus lib. 83. quæstionum, quæst. 31. siue ut alij codices habent quæst. 61. item Cicero lib. 2. de inuent. parum ante finem: at in Deo prouidentia, est ut fide sanctum: ergo & prudentia: tum etiam, quia id liquidissima ratione tradit Scriptura Prouerbiorum 3. *Dominus sapientia fundauit terram, stabilinuit celos prudentia.* Ieremix 10. *Qui fecit terram in fortitudine sua præparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit celos.* Denique quoniam prudentia est recta ratio agibilium iuxta Aristot. 6. ethic. cap. 4. & B. Thomam ibid. aut rerum appetendarum, & fugiendarum scientia secundum August. lib. 1. de lib. arb. cap. 13. At vtraque prudentiæ definitio in Deum conuenit respectu creaturarum, ut vero verius.

42 **Q**uod argumentum in Deo secundum se confestim idem conficere licet in Deo homine, siue in Christo Domino, eiusque etiam exemplo probari prior illa assertionis nostræ pars. Etenim Christus impos fuit errandi in hac vita, adeoque caruit libertate contrarietatis, qua de loquimur: non caruit autem cognitione practica, non praxi: fuit namque in illo ars, fuit prudentia; tum quia reliquis virtutibus moralibus pollebat, ergo & earum moderatrice prudentia; tum etiam quia id habetur Luca 2. de eo sic fantis, *ſtupébant autem omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia & ſapientia eius.* Quod autem nonnulli respondent huic, & superiori argumento, prudentiam, & artem in Deo, & Christo propriè practicas non

non esse, sed solummodo improprie, vocis est suffugium, quod sine vilo potest negotio precludi. Nam primo eadem respondendi arte defendere esset, prudentiam, & artem proprie sumptas Deo, & Christo nec inesse, nec vnquam inexistisse. Tum etiam ea distinctione praxis propriae, & impropriae eludi possent argumenta omnia quibus ipsi aduersarij actum intellectus praxim esse contendunt. Denique tam essentialia est prudentia, & arti quod sint practicae, quam homini esse animal, quemadmodum ergo nullus proprie homo esse potest, quin eadem proprietate sit animal, sic etiam fieri nequit vt prudentia, & ars Deo, & Christo proprie insint, quin eadem proprietate, ac rigore practicae eis inexistant: at illud prius contrarij non negant; perperam igitur hoc posterius inficiantur.

43 Porro suadet posterior nostrae sententiae pars: quoniam ad praxim aliud obiecto tenus non requiritur, quam vt sit quid agibile: sed operatio non libera contradictorie, nihilominus est proprie aliquid agibile, defectus igitur libertatis non oberit, quominus praxis sit, vbi caetera requisita ex parte actus concurrant. Maior est Aristot. lib. 3. de anima, cap. 9. *Intellectus enim contemplatiuus nihil eorum quae sub actionem cadunt contemplatur, neque dicit quicquam omnino si sit fugiendum, aut prosequendum.* Et c. 10. seq. *Intellectus is inquam qui alicuius gratia ratiocinatur, quique principium est agendi, atque hic sine ab intellectu contemplatiuo differt.* Et 6. metaphyl. cap. 1. *Circa actionem itaque, & quae in agendo posita sunt, prudentia, circa facturam, & quae in faciendo posita sunt, ars est.* Ecce ad praxim, siue intellectus practici terminum non aliud exposcit Aristot. quam vt sit aliquid agibile, siue vt sub actionem cadere possit, non inquam aliud ex parte ipsius rei, quae praxis dicitur. Minor certo certior est: actio enim in liberam, & necessariam diuidi consuevit: aliquid igitur non liberum est actioni obnoxium.

44 Alio quoque argumento eadem nostrae sententiae pars probatur. Operatio necessaria dirigibilis est a cognitione cui obicitur: praxis igitur esse potest. Consequentiam aduersarij non negabunt, nec poterunt, qui nimirum vt inferius constabit, operatione necessariam praxim esse nolunt, propterea quod ipsis nullatenus dirigibilis esse videatur. Antecedens suadetur: quoniam si Deus ageret necessitate naturae, & sine libertate ad vtramlibet contradictionis partem adhuc ageret per intellectum, & voluntatem, & naturae opus futurum esset opus intelligentiae, vt ex Arist. 2. physyl. & pleisique eius interpretibus, & asseclis colligitur: potentia igitur necessaria, & determinata ad vnum, per intellectum, & voluntatem dirigi potest, ac proinde actio necessaria ei respondens dirigibilis est. Deinde Christus Dominus ad mortem appetendam determinatus erat, supposito praecepto Patris: at cognitio praecepti eum ad moriendum, & Patri audiendum dirigebat: potentia igitur antecedenter determinata ad vnum nihilominus dirigi sustinet: atque adeo actio necessaria, & determinata ad vnum est dirigibilis; siquidem eadem cognitio causam, & operationem eius dirigit; illam, vt agat, hanc vt agatur.

45 Haecenus egimus de libertate indifferentiae, qua opus esse, aut non esse potest, eaque tam contraria quam contradictoria: superest libertas a coactione, merito cuius opus est spontaneum, ac voluntarium, siue, quod instar est, a voluntatis electione, vel imperio proficiscitur. Assero ergo, praxim non debere esse liberam hoc genere libertatis, id est non oportere vt sit voluntaria. Ita Pater Vasquez citata disputatione primae partis capite quinto, numero de

R. P. Richardi Lyncei, Philosoph. Tom. III.

cimonono, ibi enim fatur: *Quamuis Logica sine electione dirigeret ad opera rationis, nihilominus hoc pacto practica esset appellanda.* Ita etiam Pater Balthasar Tellez tertia parte, summae philosophiae tractatu secundo, adnotat. breui numero quarto, namque ibi docet, omnem actum intellectus esse practicum non solum respectu cuiusvis amoris liberi, aut necessarij a se illari, sed etiam comparatione cuiusvis alterius actus intellectus quem quomodolibet dirigit, & hunc vicissim praxim intuitu illius: cum ergo fieri possit vt vnus actus intellectus immediatè fiat ex directione alterius absque vilo imperio voluntaris, vt cum apprehensio euidentis alicuius obiecti eiusdem iudicium rapit, non solum non consentiente, verum etiam renitente voluntate, aut etiam quando iuxta plures Auctores permixtae euidentes, ne non assentiamur conclusioni similiter prohibent, profectò in his euentis dabitur praxis neutiquam voluntaria. Eodem modo, quo hic auctor, loquuntur alij antiquiores, & quidem multo consequentius, quam Scorus, & eius sectatores: quando namque vt ipsi fatentur, amor immediatè dirigibilis a cognitione, hoc ipso est praxis, cur etiam cognitio immediatè oriens ex alia cognitione, hoc solo, ac circumscripto quocunque alio, nequeat esse praxis? Rursus Durandus & Bachonius superius laudati, omnem cognitionem ex habitu practico immediatè natam, adeoque eam quae ab illo indeliberatè & inuoluntariè enascitur praxim esse volunt, quemadmodum cognitio ab habitu speculatiuo proximè producta, quantumlibet inuoluntaria, ab omnibus tamen speculatio dici consuevit. Hi ergo nostrae assertioni perspicue fauent; etiam si ipsi, & Pater Tellez iis illam principiis defendant, quae nobis magnopere non probantur.

Ratio verò huius assertionis non vna affertur potest. Principio enim, si vt Durandus, Ariaga, & alij Doctores putant, esset possibilis creatura merè intellectualis, & voluntate prorsus destituta, ea nihilominus posset practice cognoscere, praxis autem ei cognitioni respondens non foret voluntaria: haec ergo conditio non est de ratione praxis. Maior est in proptulo: quoniam ea creatura Deum, aliaque obiecta speculatiua posset: at speculatiua cognitio genere suo perfectior est quam practica; quandoquidem vltima felicitas nostra non practica, sed contemplatiua est: quidni ergo talis creatura, quantumlibet manca, & voluntatis expertis, practice tamen plura cognoscat? item quia creatura illa ad praecauendos errores in intelligendo Logica instrui posset, imo ea egeret: Logica autem est practica; vt in loco ostensum est. Ac certè non conspicio, quapropter dictante prudentia, Deum esse amandum, merito suae bonitatis, amor immediatè subsequens eiusmodi dictamen praxis esse debeat, potius quam definitio aut argumentatio, quas immediatè ex praescripto Dialecticae docentis ea substantia voluntatis inops eliceret.

47 Secundum nostrae opinionis firmamentum esto. Quoniam fieri potest, vt eodem actu euidenter quis apprehendat, & obiectum ita esse, & etiam ita indicandum esse: haec autem apprehensio euidentis obiecti, & iudicij de obiecto est practica intuitu iudicij, cum illud, & cognoscat, & causet: & tamen iudicium illud necessarium, & non voluntarium est, quae est apprehensionis praeviae vinci nescia claritas, atque euidentia: terminus ergo cognitionis practicae, quem ea cognoscat, & efficit, interdum est inuoluntarius: talis autem terminus praxis est: haec ergo sub electionem, & impetium voluntatis haud semper

cadit. Hoc idem argumentum fieri potest in cognitione bonitatis illationis, qua quis ex aliquibus præmissis euidencibus euidenter sibi persuadeat, conclusionem sequi. Quartum esto: praxis non debet esse libera libertate indifferentiæ: cur ergo libertatem à coactione obtineat, aut, quod iuxta est, cur voluntaria esse debeat? Quintum: infra constabit, Verbum diuinum esse praxim, cum tamen eius productio non sit rigorosè, & antecedenter voluntaria, ob id quod per intellectum, & non voluntatem procedit. Postremum argumentum sic se habet: ea de causa actus facultatum exteriorum praxes esse non possunt, nisi prius voluntariæ sint, quia facultates illæ imperio voluntatis suapte natura subditæ sunt, neque ab intellectu, nisi mediante voluntate dirigi sustinent: at intellectus ab imperio voluntatis aliquando non dependet, ad hoc ut assentiat, & sine illo dirigi potest ab alio intellectu actu ad ferendum assensum: quin igitur actus intellectus sit voluntarius, praxis esse poterit.

CAPVT V.

Obiectiones aduersus doctrinam præcedentem remouentur.

48 **E**Nimvero nihil esse posse praxim nisi quod vtramque libertatem contrarietatis scilicet, & contradictionis fortiatur, ac tale sit, ut in eo errari, & ab eo etiam supersederi possit, existimant multi, & graues auctores: præsertim verò Scot. quaest. 4. prol. Bassolis quaest. 7. & 8. Nicolaus Bonettus libro 2. metaphys. cap. 4. Theod. Smisingus in proœm. Theol. quaest. 4. & alij Scotistæ Ocham. quaest. 4. prol. art. 2. Gregorius quaest. 5. articulo 1. Marsil. quaest. 3. artic. 2. Gabriel quaest. 1. o. artic. 1. Maior quaest. 9. Tolertanus quaest. 9. artic. 1. 2. & 4. Argent. quaestione 4. artic. 2. Henricus 1. part. summæ articulo octauo, quaestione tertia, Silueiter in conflato quaestione secunda, articulo tertio, Ferrara libro 3. contra gentes cap. 35. Soncinas 6. metaphys. quaestione 2. Item Pereira 1. physic. capite 2. Fonseca 6. metaphys. cap. 1. quaest. 5. lect. 2. & 3. at vero P. Suarez inter horum sententiam, & nostram, quandam mediam seligit & libertatem contradictionis, non verò contrarietatis ad praxim exposcit: propterea enim 1. parte tractatu primo, libro tertio, capite quarto, processionem Spiritus sancti praxim tenet, quoniam non est libera contradictoriè: alia vero ex parte creaturas à Deo practicè cognosci indeque praxes esse admittit, cum tamen certo certius sit, non esse liberas contrariè, fierique non posse, ut Deus in earum molimine oberret.

49 Primum autem argumentum horum auctorum pro altera sententiæ suæ parte ex Diametro opposita ei doctrinæ, quam capite præced. primo loco statuimus, ita se habet. Operatio non libera libertate contrarietatis non est dirigibilis: ergo nec praxis: anteced. suadetur: quoniam omnis directio est ad præcauendum errorem: at in operatione non libera libertate contrarietatis errari nequit: dirigibilis ergo non est. Respondeo, negato antecedenti, & maiore qua probatur: cuius falsitas in Deo & Christo Domino apparet, necnon in creatura rationali omnino impeccabili, qua, si possibilis est, ut plures censent, in genere moris errare siue peccare nequit, & tamen ad moraliter operandum dirigi potest, si diuinitus existat.

50 Pro eodem instituto secundò sic arguitur: poten-

tia libera libertate contrarietatis sola est directionis capax: sola ergo practicè operatur. Antecedens probatur hoc pacto; potentia operatiua, aut est determinata ad rectè operandum, & ita nequit ad errandum dirigi, nec etiam ad rectè operandum: prior enim directio esset ad impossibile; posterior vero ad aliquid, quod independenter ab ea nequit non esse, ac proinde altera est impossibilis, altera non necessaria, & omnino superflua: aut potentia est determinata ad errandum, eademque arte ostendi potest, eam nec ad errandum, nec ad rectè operandum dirigibilem esse: alterius enim impossibilitas, & alterius quasi trabali clauo fixa necessitas omnem directionem prohibet: sola ergo potentia ad vtrumuis eorum indeterminata, & non necessaria quoad speciem contrarietatis actus directionis capax censenda.

51 Occurrendum tamen huic argumento, potentiam vtroque modo determinatam dirigi posse, videlicet ad rectè operandum, quamuis ad id sit antecedenter determinata, & ad operandum cum errore, quamuis error ei sit antecedenter inenitabilis. Etenim duplex est determinatio: alia radicalis, & quoad actum primum: alia formalis, & quoad actum secundum: facultas destinata formaliter, & actu secundo aliunde determinari, vel dirigi nequit; cæterum facultas destinata tantum radicaliter, & actu primo aliunde determinari, ac dirigi sustinet. Sic prædeterminatio efficax conuersionis liberæ Perri, verbi gratia, Deo si largienda est, seipsa actuque primo determinata est, ne in irritum abeat; & tamen conuersio libera Perri determinat actu secundo, & facit ne sit irrita. Sic etiam vniuersalis hypostatica radicaliter determinata est, ne vquam expellatur per peccatum, & nihilominus obedientia Christi determinauit actu secundo, & fecit ne expelleretur. Sic denique omnis potentia necessaria positis omnibus requisitis, ad suum effectum remote destinata est, eique astricta; & tamen actio superueniens eam proximè cum effectu connectit. Quocirca cum potentia non libera libertate contrarietatis, nec ad errandum, vel rectè & inoffense operandum indifferens, hoc ipso tantum sit determinata radicaliter ad alteram partem, non est quapropter ad eam determinari formaliter, denique dirigi nequeat, sicut ad praxim oportet.

52 Arguitur tertio pro eodem instituto: frustra & inutiliter adiuuata esset ars aliqua, cuius munus esset docere quatenus intellectus verum ut sic cognosceret aut voluntas bonum ut sic amaret, aut vtraque facultas in obiectum suum vitaliter tenderet: at non alia ratione, nisi quia circa bonum, & verum errare siue ab alterutro aberrare non possunt, fierique non potest, ut intellectus cognoscat aliquid non verum, aut voluntas amet aliquid nullatenus bonum; vtve alterutra facultas non vitaliter progrediatur: vbi igitur nullum erroris periculum, nulla potestas; quoduis docedi munus est superfluum, & quæuis directio superuacanea: omnis autem notitia practica docet, & dirigit: nulla igitur est admittenda, nisi vbi potest aliquis error admitti. Respondeo: intellectus ab vno actu ad alium dirigitur, v.g. ab apprehensione ad iudicium, & à præmissis ad conclusionem: at actus posterior verum respicit: intellectus ergo circa verum naturaliter dirigi potest. Item volūtas à cognitione ad simplicem complacentiam, & ab hac ad affectum efficacem dirigitur: complacētia simplex, & volitio efficax in bonū ferūtur: volūtas ergo circa bonum naturaliter dirigi potest. Eadem ratione constat vtramque potentiā dirigi vt vitaliter tendat. Naturalis